

Sygn. I C 298/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 maja 2019 r.

Sąd Okręgowy w Słupsku I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSR del. Joanna Krzyżanowska
Protokolant:	starszy sekretarz sądowy Beata Cichosz

po rozpoznaniu w dniu 23 maja 2019 r. w Słupsku

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Banku S.A. w W.

przeciwko S. W.

o zapłatę

1. uchyła nakaz zapłaty wydany dnia 3 kwietnia 2017 roku w postępowaniu nakazowym przez Sąd Okręgowy w Słupsku w sprawie (...)i powództwo oddala;
2. zasądza od powoda (...) Banku S.A. w W. na rzecz pozwanego S. W. kwotę 5.417 zł (pięć tysięcy czterysta siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;
3. nakazuje ściągnąć od powoda (...) Banku S.A. w W. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Słupsku kwotę 4.003,83 zł (cztery tysiące złotych trzy złote 83/100) tytułem opłaty od zarzutów, od których pozwany był zwolniony oraz wynagrodzenia biegłego.

Na oryginale właściwy podpis.

I C 298/17

UZASADNIENIE

Powód, (...) Bank Spółka Akcyjna w W., wniósł przeciwko S. W. pozew w postępowaniu nakazowym o zapłatę 101.636,28 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia złożenia pozwu do dnia zapłaty. W uzasadnieniu wskazał, że w dniu 14 stycznia 2016r. pozwany zawarł z (...) Bankiem S.A. umowę nr (...) o Kredyt konsolidacyjny na mocy której udzielono S. W. kwoty kredytu w wysokości 99,963,64 zł. Jednocześnie pozwany zobowiązał się do terminowej spłaty kredytu zgodnie z obowiązującym harmonogramem spłat. Podniósł, że pozwany zaprzestał dokonywania wpłat na rzecz powoda, co skutkowało wypowiedzeniem umowy zawartej przez strony. Powód skierował do S. W. oświadczenie o wypowiedzeniu umowy wraz z wezwaniem do spłaty zadłużenia. Wobec braku spłaty zaległości w terminie wskazanym w wypowiedzeniu umowy, zobowiązanie pozwanego stało się wymagalne z dniem 17 lutego 2017r. Powód powołując się na wystawiony wyciąg z ksiąg banku dodał, że na dochodzoną pozew

kwotę łączną 101.636,28 zł składa się kwota niespłaconego kapitału, odsetki umowne oraz naliczone opłaty, a także odsetki od zadłużenia przeterminowanego.

W dniu 3 kwietnia 2017r. Sąd wydał nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym zgodnie z żądaniem pozwu.

Od wydanego nakazu zapłaty pozwany złożył zarzuty domagając się uchylecia nakazu zapłaty i oddalenia powództwa w całości oraz zasądzenia na jego rzecz od powoda kosztów procesu według norm przepisanych. Pozwany nie kwestionował faktu, że podpisał przedmiotową umowę o kredyt konsolidacyjny, jednakże podniósł, iż w dacie jej zawarcia znajdował się on w stanie wyłączającym świadome i swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli, wskazując, że choruje i od dzieciństwa leczy się na padaczkę i stwierdzone u niego upośledzenie umysłowe. Z tego powodu ma trudności z czytaniem i pisanem, czyta powoli, składając poszczególne litery, ma też trudności w rozpoznaniu liter o podobnym kształcie, co znacznie utrudnia mu rozumienie tekstu. Pozwany ukończył jedynie szkołę specjalną na poziomie przyuczenia do zawodu. Jednocześnie S. W. stwierdził, że został wykorzystany w przestępczym procederze prowadzonym przez G. S. i K. P., które to wykorzystując jego upośledzenie umysłowe i zaufanie jakim je darzył podsuwały mu do podpisywania różnego rodzaju dokumenty, których treść nie była mu znana ani też, których nie mógłby zrozumieć z uwagi na swój stan umysłowy. Nigdy także nie otrzymał do swojej dyspozycji środków finansowych pobranych z tytułu zawartej umowy. Biorąc pod uwagę powyższe, w ocenie pozwanego roszczenie powodowego Banku nie istnieje, bowiem jest nieważna z mocy samego prawa. Nadto, z ostrożności procesowej podniósł, że gdyby w toku postępowania okazało się, że zawarta umowa była ważna, to powództwo niniejsze zasługiwałoby jedynie w części na uwzględnienie tj. do kwoty pożyczonego kapitału bowiem umowa została zawarta w oparciu o istniejący u powoda wzorzec umowy, a poszczególne jej zapisy nie były, poza wysokością wypłaconego kapitału, uzgadniane indywidualnie z pozwanym. Dodatkowo podnieść należy, że wysokość prowizji pobieranych przez powoda przy kwocie udzielonego kredytu jest rażąco wysoka i godzi w dobre obyczaje oraz narusza w sposób rażący interes pozwanego.

Strona powodowa w odpowiedzi na narzuty od nakazu zapłaty podtrzymała powództwo w całości wnosząc o utrzymanie w mocy nakazu zapłaty. Podniósł, że pozwany spłacał swoje zadłużenie wobec Banku do dnia 14 października 2016r., a po tym czasie nie dokonał już żadnej wpłaty. Według niego okoliczność ta świadczy o tym, że pozwany uznał swój dług z tytułu zawartej umowy. Nadto powód w sposób prawidłowy skierował do pozwanego wezwanie przesądowe do zapłaty, a następnie oświadczenie o wypowiedzeniu umowy, zatem miał prawo do wystąpienia z przedmiotowym roszczeniem na drogę sądową. Wskazał, że okoliczności podniesione przez powoda, a sugerujące, że jego oświadczenie woli zostało złożone w stanie wyłączającym świadome albo swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli, nie zostały w sposób prawidłowy wykazane, gdyż stwierdzić to mogą jedynie biegli lekarze psychiatrzy. Nadto zauważyć należy, że choroba psychiczna, albo innego rodzaju zaburzenia nie powodują automatycznie, że osoba która złożyła oświadczenie woli, uważana być powinna za składającą takie oświadczenie w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Nie jest bowiem wykluczone, że mimo choroby psychicznej lub innych zaburzeń oświadczenie woli zostało złożone przez osobę działającą świadomie i swobodnie. Podkreślił, że pozwany wystąpił z próbą podważenia ważności zawartej umowy dopiero po 20 miesiącach od jej zawarcia, wykorzystując chorobę jako instrument do odwrócenia skutków braku spłaty zadłużenia. Także okoliczność, że osoby trzecie uzyskały środki pozyskane z tytułu zawarcia przez niego przedmiotowej umowy nie może uzasadniać oddalenia powództwa, a ewentualna szkoda jaką poniósł pozwany, gdyby została udowodniona, miałaby jedynie wpływ na możliwość dochodzenia przez powoda roszczeń z tego tytułu. W ocenie powodowego Banku złożenie podpisu pod treścią umowy jest jednoznaczne z zaakceptowaniem wszystkich jej zapisów i postanowień, a podpisując ją S. W. oświadczył, że zapoznał się ze wszystkimi warunkami tam zawartymi i zatwierdził je. Tym samym stwierdzić należy, że wiedział on, że jest kredytobiorcą i zobowiązany jest do spłaty zaciągniętego kredytu według harmonogramu, który również zaakceptował swoim podpisem. Mając zatem to na uwadze, zdaniem powoda zawarta umowa jest ważna, a roszczenie należy uznać za zasadne. Ponadto twierdzenie pozwanego jakoby wysokość prowizji była ukształtowana w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszała interesu pozwanego jest niezasadna gdyż stanowi główne świadczenie stron umowy i została jednoznacznie określona kwotowo, zatem przesłanki auzywności nie zostały spełnione.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 14 stycznia 2016r. S. W. zawarł z (...) Bankiem Spółką Akcyjną z siedzibą w W. Umowę o Kredyt konsolidacyjny o nr (...). Środki z tego kredytu zgodnie z zapisem § 1 pkt. 2 umowy zostały przekazane przez Bank zgodnie z odrębną dyspozycją stanowiącą załącznik do umowy. W dniu 20 grudnia 2016r. powodowy Bank wypowiedział pozwanemu warunkowo Umowę o kredyt konsolidacyjny wobec powstałego zadłużenia w spłatach w kwocie 3554,06 zł, z zachowaniem 30 - dniowego okresu wypowiedzenia. Przesądowe wezwanie do zapłaty do pozwanego Bank skierował dnia 20 lutego 2017r. S. W. korespondencję podjął 28.02.2017r.

(dowód: umowa o kredyt konsolidacyjny k. 9-18, warunkowe wypowiedzenie umowy k. 19-20, przesądowe wezwanie do zapłaty k. 23, dyspozycja uruchomienia pożyczki k. 272)

Pozwany S. W. jest osobą niepełnosprawną w stopniu umiarkowanym. Od dzieciństwa leczy się na padaczkę, ma dużą wadę wzroku, stwierdzono u niego także upośledzenie umysłowe. Dysponuje on bardzo niskim poziomem wiedzy ogólnej i podstawowych wiadomości. Słabo rozumie zależności społeczne i relacje interpersonalne. Głębokie deficyty dotyczą funkcji pamięciowych, przede wszystkim pamięci bezpośredniej. Jest ona zwężona, odtwarzanie cechują liczne zniekształcenia i dyskretnie zaznaczone tendencje do konfabulacji. Pozwany czyta powoli, składając pojedyncze litery, niekiedy rozeznaje całe sylaby, potrafi się podpisać, zna się na zegarku, ma problemy z liczeniem. W relacjach z ludźmi pozwany jest raczej submisyjny, uległy, jest także niekrytyczny i sugestywny, łatwo poddaje się manipulacji. Pozwany w pełni zachowuje sprawność w zakresie samoobsługi i prostych czynności dnia codziennego.

(orzeczenie o stopniu niepełnosprawności k. 85, orzeczenie komisji lekarskiej k. 87-88, zaświadczenie lekarskie k. 86, 89-90, opinia sądowa psychiatryczno – psychologiczna k. 252-253, zeznania świadka H. W. k. 297-297v, zeznania pozwanego S. W. k. 297v-298)

W sierpniu 2017r. matka pozwanego H. W. złożyła wniosek o jego częściowe ubezwłasnowolnienie. Postanowieniem Sądu Okręgowego w Słupsku z dnia 13 kwietnia 2017r. S. W. został ubezwłasnowolniony częściowo z powodu niedorozwoju umysłowego.

(dokumenty w aktach sprawy sygn. (...)Sądu Okręgowego w Słupsku)

Sąd zważył co następuje:

Powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

W niniejszej sprawie strona powodowa domagała się zapłaty z tytułu wierzytelności z Umowy o kredyt konsolidacyjny nr (...) zawartej z pozwanym w dniu 14 stycznia 2019r.

Strona pozwana podniosła, że umowa ta z mocy prawa jest nieważna gdyż S. W. w chwili jej zawarcia nie miał możliwości zapoznania się z treścią umowy z uwagi na swoje upośledzenie umysłowe oraz braki edukacyjne i intelektualne. Uznać zatem należało, iż w dacie jej zawarcia znajdował się on w stanie wyłączającym świadome i swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli.

Zgodnie z art. 82 k.p.c. nieważne jest oświadczenie woli złożone przez osobę, która z jakichkolwiek powodów znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Dotyczy to w szczególności choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego, chociażby nawet przemijającego, zaburzenia czynności psychicznych. W doktrynie zwraca się uwagę na to, że brak świadomości charakteryzuje się „brakiem rozeznania, niemożnością zrozumienia posunięć własnych lub też innych osób, niezdawaniem sobie sprawy ze znaczenia własnego postępowania”, bez znaczenia jest przy tym, czy stan ten ma charakter trwały, czy tylko przejściowy (Komentarz Prawo cywilne. Część ogólna. M. G., Z. R., 2019). Jak trafnie wskazał pełnomocnik powoda – istotne jest jedynie czy ów brak świadomości występował w chwili dokonywania czynności prawnej. Podobnie uznał Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 17 maja 2018 r. w sprawie (...)wskazując, że stan wyłączający świadome

powzięcie decyzji i wyrażenie woli nie oznacza całkowitego zniesienia świadomości. Wystarczające jest istnienie takiego stanu, który powoduje brak rozeznania, niemożność rozumienia posunięć własnych i posunięć innych osób oraz niezdawanie sobie sprawy ze znaczenia i skutków własnego postępowania będącym potwierdzeniem stałej i niezmiennej linii orzecznictwa w tym zakresie.

Jak wynika z opinii biegłego – pozwany w chwili podpisywania umowy kredytowej nie był w stanie zrozumieć jej treści i konsekwencji z powodu upośledzenia umysłowego. S. W. czyta pojedyncze litery, niekiedy rozpoznaje sylaby. Nie potrafi odtworzyć nawet prostego przeczytanego zdania. Opinia biegłego nie była kwestionowana przez strony, a sąd uznał ją za zrozumiałą, jasną, nie budzącą wątpliwości interpretacyjnych.

Powyższe postępowanie dowodowe było w istocie wystarczające do uznania, że umowa kredytowa zawarta przez S. W. jest nieważna. Oświadczenie woli złożone w stanie braku świadomości lub swobody jest nieważne, nieważna jest więc także czynność prawna, na której dokonanie składało się to oświadczenie woli. Wniosek ten dotyczy zarówno jednostronnych czynności prawnych, jak i umów (tak SA w Katowicach w wyroku z dnia 9 marca 2018 r. wydanym w sprawie (...)).

Domaganie się więc przez powoda zapłaty oparciu o tę umowę nie ma podstaw. Powód aż do zamknięcia rozprawy podtrzymywał, że żąda zapłaty na podstawie zawartej z pozwanym umowy. Wskazanie przez powoda przepisów prawa materialnego, mających stanowić podstawę prawną orzeczenia, jakkolwiek nie wymagane, nie pozostaje bowiem bez znaczenia dla przebiegu i wyniku sprawy, albowiem pośrednio określa także okoliczności faktyczne uzasadniające żądanie pozwu (tak np. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 23 lutego 1999 r. wydanym w sprawie(...)).

Co prawda to sąd zobowiązany jest znaleźć podstawę prawną roszczenia dla wskazanego przez powoda stanu faktycznego, wg zasady *da mihi fatum dabo tibi ius*, lecz zasada ta doznaje pewnych ograniczeń. Po pierwsze – w sytuacji, gdy powód może dochodzić roszczenia z dwóch lub więcej podstaw prawnych, wybór podstawy należy do powoda. Po drugie – sąd może wziąć pod uwagę podstawę prawną niewskazaną przez powoda lecz jedynie w granicach wytyczonych przez wnioskowane postępowanie dowodowe i ustalony w jego wyniku stan faktyczny.

Jeżeli inna podstawa prawna dawałaby pozwanemu inne możliwości podniesienia okoliczności wyłączających odpowiedzialność, zastosowanie jej przez sąd wbrew stanowisku powoda wyrażonemu *expressis verbis*, prowadziłoby do naruszenia praw pozwanego, który nie miałby okazji ustosunkować się do zmienionych przesłanek. Innymi słowy – rekwaliifikacja prawna może być obowiązkiem sądu jedynie w przypadku, gdy nie zachodzi wyraźne oznaczenie faktycznych podstaw roszczenia (por. wyrok SN z 21.4.2010 r., (...)). W niniejszej sprawie powód jako podstawę faktyczną konsekwentnie podawał zawartą przez strony umowę. Podkreślić przy tym należy, że powód jest profesjonalistą w zakresie czynności bankowych, a reprezentowany był przez zawodowego pełnomocnika, pozwany jest zaś konsumentem.

Z uwagi na powyższe, na podstawie art. 82 kc, należało orzec jak w punkcie 1 wyroku.

O kosztach postępowania Sąd orzekł w punkcie 2 wyroku na mocy przepisów art. 108 § 1 kpc w zw. z art. 98 i 99 kpc mając na względzie zasadę odpowiedzialności za wynik procesu. Na koszty te złożyło się wynagrodzenie zawodowego pełnomocnika pozwanego ustalone w oparciu o § 2 pkt. 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jednolity Dz. U. 2018.265) oraz opłata skarbową od pełnomocnictwa (art. 1 ust. 1 punkt 2 ustawy z dnia 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej w zw. z częścią IV załącznika do tej ustawy).

Na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych Sąd nakazał ściągnąć od powoda na rzecz Skarbu Państwa Sadu Okręgowego w Słupsku kwotę 4003, 83 zł tytułem opłaty od zarzutów od których pozwany był zwolniony oraz wynagrodzenia biegłego.